

Reportage Locatietheater in Veenhuizen

Repetitie van *Het Pauperparadijs* op de binnenplaats van het Gevangenis-museum. Links acteur Dragan Bakema.

Foto Harry Cock / de Volkskrant

Drenthe is weer even Hollands Siberië

In Veenhuizen herleeft de Drentse gevangenis-kolonie bij de première van *Het Pauperparadijs*. Acteurs en gedetineerden treden samen op. 'Wij willen de uitgesloten van nu erbij betrekken.'

Van onze verslaggever
Jurre van den Berg

VEENHUIZEN Regisseur Tom de Ket schuilt in een wit partytentje op de binnenplaats van het Gevangenis-museum in Veenhuizen. Regendruppels spatten op het tentdak. Alweer. Het is behelpen, een doorloop tussen de buien door. 'Drie kwartier droog? Dat schiet niet op.'

Voor hem op tafel liggen een rol tape, een accuboer en een paar schroeven. In de dagen voor de première van theaterspektakel *Het Pauperparadijs* wordt op elk detail gelet. 'Muziek, licht, techniek, spel - alles schuift nu in elkaar.' In het voorbijgaan bedankt acteur Dragan Bakema De Ket voor de laatste speelaanwijzingen.

Het Pauperparadijs, naar het boek van Suzanna Jansen, is in alles locatietheater. Hier in Veenhuizen ontrolde zich aan het begin van de 19de eeuw misschien wel het grootste sociale experiment in de Nederlandse geschiedenis. Tienduizenden sloebers, bedelaars, landlopers en drinkebroers werden uit de stad naar Drenthe gestuurd om de woeste veengronden te ontginnen. De rechte lanen herinneren aan hun zweet.

Arbeid, tucht en orde zouden betere mensen van hen maken. Althans, dat geloofde generaal Johannes van den Bosch. Als oprichter van de Maatschappij van Weldadigheid stond hij aan de wieg van de heropvoedingskoloniën. Nog steeds dragen de huizen in Veenhuizen stichtelijke spreuken als echo van het verleden. 'Arbeid is zegen'. 'Leerling door voorbeeld'. 'Werk en bid'.

De Ket is geboren en getogen om de hoek, in Assen. 'Maar ik heb nooit geweten welk drama zich hier heeft voltrokken.' 'Hollands Siberië' werden de Koloniën van Weldadigheid ge-

noemd. Want van verheffing kwam weinig terecht. Elke eigen verantwoordelijkheid werd de paupers ontnomen, zo concludeert Suzanna Jansen in haar boek. Het stigma van minderwaardigheid bleef tot hun dood aan de kolonisten kleven.

'Een geschiedenis waar wij nog steeds niet van willen leren', zegt De Ket. 'Als het gaat over succes en falen

Een geschiedenis waar wij nog steeds niet van willen leren

Tom de Ket regisseur van *Het Pauperparadijs*

wordt er nog steeds zo gedacht als toen. Arm zijn heb je aan jezelf te wijten.' Boetes in de schuldsanering, verplicht solliciteren terwijl er geen werk is, strafkortingen, tandenborstelcontroles. Laaiend maakt het De Ket, die ook met theatergroep De Verleiders scherp engagement aan de dag legt. 'Rutte zegt: iedereen kan meedoen. Maar als je pech hebt, ben je overgeleverd aan de voedselbank, het pauperparadijs van deze tijd.'

Op steenworp afstand van de speellocatie ligt Esserheem, een van de twee gevangenis van de hedendaagse Penitentiare Inrichting Veenhuizen. De voorstelling is een uitgelezen kans *to practice what you preach*, zegt De Ket. 'We willen de uitgesloten van nu erbij betrekken.' Gedetineerden bouwen mee aan decor en worden tijdens

de voorstelling ingezet als schoonmaakhulp en verkeersregelaar.

Hendrik (niet zijn echte naam) is een van hen. Tussen de buien door gaat hij met een grote trekker over de natte podiumvloer. Eerder plakte hij duizend nummeringsstickers op evenzoveel tribunekuipjes. Hij verblijft in het Open Kamp, de gevangenisafdeling voor gedetineerden die tegen invrijheidsstelling aanzitten. 'Dit is vrijheid', zegt hij. 'Beter dan schroefjes in luxeflex draaien.'

De samenwerking is een vanzelfsprekendheid, zegt gevangenisdirecteur Marie-Anne de Groot. 'Hier wonen al tweehonderd jaar mensen met een vlekje. In Veenhuizen weet men niet beter: gevangenen zijn onderdeel van de gemeenschap.'

In totaal leveren enkele tientallen gedetineerden een bijdrage aan de voorstelling. Hun inspanning is onderdeel van hun resocialisatie. 'We hopen dat de jongens vaardigheden opdoen waar ze buiten ook iets aan hebben.'

Ook binnen de muren is toenaadering gezocht, met een workshop instrumenten maken. 'Net als de paupers tweehonderd jaar geleden illegaal deden', zegt Irene Fortuyn van Collectie Veenhuizen, de organisatie die de samenwerking initieerde.

In de werkplaats laat veroordeeld veelpleger Harm trots de houten rasp zien die hij ontwierp. 'Geïnspireerd op de wasbordjes die bluesbands gebruiken.' Ze worden gebruikt in de voorstelling en daarna verkocht als merchandise. 'Best wel gaaf.'

De creatieve sessies waren een prettige afleiding van het productiewerk dat hij anders verricht. De gevangenen werden bovendien bijgestaan door twee ontwerpsters. 'Voor de verandering liepen er eens twee dames rond die voortdurend aan het kakelen waren.'

Als blijk van goed nabuurschap verzorgde de voorstellingsband onlangs een optreden op de binnenplaats van de gevangenis. De Ket: 'Ik zei: jullie kunnen niet naar ons komen, dan komen wij wel naar jullie.' Het geeft het stuk ook voor de cast een extra dimensie, zegt bandleider Gerhardt Heusinkveld. 'Ik voelde me toch een beetje Johnny Cash.' 'Een traktatie', vond Harm het con-

cert. En zeker niet zoet. 'Het rockte flink. Als ik had gekund, zou ik zeker gaan kijken.' Maar ja, zegt gevangenisdirecteur De Groot: 'We kunnen niet alle gedetineerden een weekendje vrij geven.'

Theaterspektakel *Het Pauperparadijs* gaat vanavond in première en wordt gespeeld tot en met 7 augustus. www.hetpauperparadijs.nl

Advertentie

DE VOLKSKRANT
INCLUSIEF

De tentoonstelling die u moet zien!

VRIJKAARTEN
CADEAU
VOOR GOD & GELD

volkskrant.nl/inclusief
de Volkskrant